

ĐẠI LƯỢNG GDP VÀ SỰ VẬN DỤNG VÀO CÔNG TÁC GIÁO DỤC

• PGS.TS. ĐẶNG QUỐC BẢO

A. Một số vấn đề về đại lượng GDP

"GDP" viết tắt từ cụm từ tiếng Anh Gross Domestic Product và được dịch ra tiếng Việt là Tổng sản phẩm quốc nội.

Khái niệm này ngày nay trở thành phổ thông: Từ chính khách đến người dân thường đều quan tâm kết quả GDP của đất nước, của cộng đồng ở mỗi giai đoạn phát triển.

1. GDP đại lượng biểu thị sự tăng trưởng kinh tế của cộng đồng

Từ khi nước ta bước vào đổi mới phương pháp tính các chỉ tiêu kinh tế tổng hợp thuộc Hệ thống tài khoản quốc gia (SNA - System of National Accounts), GDP là đại lượng chủ yếu để kiến thiết SNA.

Trong chuyên khảo "Kinh tế Việt Nam đổi mới" do TS. Nguyễn Văn Chính và cộng sự biên soạn (Nhà xuất bản Thống kê Hà Nội - 2002) có đưa ra cách hiểu về GDP cơ động sau đây:

"GDP: Tổng sản phẩm quốc nội = Tổng của giá trị tăng thêm trong mọi hoạt động của sản xuất trong nền kinh tế + Thuế nhập khẩu".

Chuyên khảo này cũng đưa ra cách hiểu về đại lượng GNP (Gross National Product), được dịch là Tổng sản phẩm quốc gia.

"GNP = Tổng sản phẩm quốc nội (+) Thu nhập lợi tức sở hữu từ nước ngoài (-) Chi trả lợi tức ra nước ngoài".

Chuyên khảo "Báo cáo Phát triển con người Việt Nam 2001" (do Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn Quốc gia biên soạn - Tài liệu này đã được Liên hiệp quốc tặng giải thưởng) thì định nghĩa:

"GDP: Tổng sản lượng hàng hoá và dịch vụ tiêu dùng cuối cùng mà một nền kinh tế tạo ra bởi cả dân sự và phi dân sự do trong nước hay người nước ngoài tạo ra. GDP không bao gồm phần khấu trừ đối với khoản khấu hao vốn vật chất hay sự suy giảm và xuống cấp của tài nguyên thiên nhiên".

GNP = GDP cộng thu nhập từ nước ngoài thuần, tức là khoản thu nhập từ nước ngoài do

cung cấp các dịch vụ vật chất (lao động, vốn) trừ các khoản thanh toán cùng loại cho những người không cư trú thường xuyên đã đóng góp vào nền kinh tế trong nước.

Nếu gọi "a" là khoản thu nhập mà nước "V" thu nhập từ nước ngoài do cung cấp các dịch vụ lao động vốn và "b" là khoản chi trả của nước "V" cho nước ngoài do đã nhận các dịch vụ lao động và vốn thì có thể thành lập công thức sau:

$$GNP = GDP + (a - b)$$

Nếu $a - b > 0$ hay $a > b$ thì $GNP > GDP$

Nếu $a - b = 0$ hay $a = b$ thì $GNP = GDP$

Nếu $a - b < 0$ hay $a < b$ thì $GNP < GDP$

Nước phát triển do khoa học kĩ thuật phát triển và có tiềm lực tốt về vốn và lao động đầu tư ra nước ngoài, thu lợi nhiều về thì $GNP > GDP$.

Nước đang phát triển thường ở trạng thái $GNP = GDP$.

Nước chậm phát triển do vay nợ nhiều và phải sử dụng nhân công từ nước ngoài thường ở trạng thái $GNP < GDP$.

Từ GDP của quốc gia ngày nay các nhà thống kê có thể tính GDP cho vùng và đến cấp tỉnh.

Cấp huyện và dưới huyện thì chưa thể tính được cho nên nếu có ai đó nói "GDP cho cấp huyện" là sự nói quá đà. Tuy nhiên khi có số liệu chi tiết và với công cụ thống kê hoàn hảo thì có thể ước lượng mức thu nhập bình quân (Income per capita) của người dân trong huyện.

2. Phân ngành kinh tế quốc dân

Theo quy định của thống kê Liên hiệp quốc thì các ngành trong nền kinh tế quốc dân chia thành ba khu vực:

Khu vực I gồm:

- 1- Nông nghiệp - Lâm nghiệp
- 2- Thủy sản
- 3- Khai thác mỏ

Khu vực II gồm:

- 4- Công nghiệp chế biến
- 5- Xây dựng

Khu vực III gồm:

- 6- Sản xuất và phân phối điện nước khí đốt

7- Thương nghiệp và sửa chữa xe động cơ và đồ dùng cá nhân

8- Khách sạn nhà hàng

9- Vận tải kho bãi

10- Tài chính tín dụng bảo hiểm

11- Hoạt động khoa học công nghệ

12- Kinh doanh tài sản và dịch vụ tư vấn

13- Quản lí nhà nước an ninh quốc phòng

14- Giáo dục đào tạo

15- Y tế và hoạt động cứu trợ xã hội

16- Văn hoá thể thao

17- Đảng, đoàn thể hiệp hội

18- Hoạt động phục vụ cá nhân và cộng đồng

19- Hoạt động làm thuê công việc gia đình trong các hộ tư nhân

20- Hoạt động của đoàn thể tổ chức quốc gia (Việt Nam có một số điều chỉnh so với Liên hiệp quốc:

Ngành khai thác mỏ số 3 đưa xuống khu vực II

Ngành sản xuất và phân phối điện nước hơi đốt số 6 đưa lên khu vực II)

Với qui định này, giáo dục đào tạo thuộc khu vực III (khu vực dịch vụ). Trong giáo dục đào tạo có những cấp học thuộc lĩnh vực phúc lợi (không thương mại hoá) và có lĩnh vực được thương mại hoá. Việt Nam tuy đã tham gia vào WTO, tuy nhiên khi kí, nước ta đã có qui định cho sự mở cửa phù hợp với đặc thù kinh tế xã hội của đất nước.

3. GDP đầu người tính ra đô la Mỹ và GDP đầu

người sức mua tương đương tính ra đô la Mỹ

Để dễ so sánh trạng thái kinh tế giữa các nước, tổng GDP hàng năm của mỗi nước theo 20 ngành kinh tế quốc dân được nêu ở trên được tính ra đô la Mỹ theo giá hối đoái và được chia cho tổng dân số. Kết quả này được gọi là GDP đầu người tính ra đô la Mỹ và được kí hiệu $GDP_{percapita}$ \$ (Thường gọi là $GDP_{binh\ qu\an}$ \$ và cũng gọi là $GDP_{binh\ qu\an\ danh\ ngh\ia}$ tính ra \$).

Tuy nhiên mỗi nước so với nền kinh tế Mỹ thường có sự đắt rẻ khác nhau. Vì vậy trong các thống kê ngày nay người ta thường đề cập đến $GDP_{binh\ qu\an}$ sức mua tương đương \$ và kí hiệu

" $GDP_{percapita\ PPP}$ \$".

"PPP" là viết tắt từ cụm từ "Purchasing Power Parity".

Để tính được đại lượng này các nhà thống kê thường lấy một lô hàng tiêu biểu có khoảng 800 mặt hàng từ bình dân đến cao cấp bao quát cả 20 ngành kinh tế, xem mua 800 mặt hàng này ở nước bản địa hết bao nhiêu đô la và ở Mỹ hết bao nhiêu đô la. Qua đó sẽ tính ra $GDP_{percapita\ PPP}$ \$ ở nước bản địa.

Có thể lấy ví dụ đơn giản sau cho kinh tế Việt Nam so với kinh tế Mỹ.

Bữa ăn trưa (lunch). ở Việt Nam tạm đủ no và đủ dinh dưỡng tiêu khoảng 1\$, song ở Mỹ phải tiêu 5\$.

Ít nhất qua trường hợp này thấy theo sức mua thì 1 đồng đô la tiêu ở Việt Nam có giá trị gấp 5 lần tiêu ở Mỹ.

Khi nhìn vào $GDP_{percapita}$ \$ và $GDP_{percapita\ PPP}$ \$ của một nước nào đó nếu thấy có sự chênh lệch sẽ biết ngay nước đó là đắt hay rẻ so với nước Mỹ.

4. GDP và ngân sách nhà nước

Không phải toàn bộ GDP tạo ra được huy động hết vào ngân sách nhà nước. Chỉ khoảng 1/5 đến 1/3 GDP được nhà nước huy động và lập thành ngân sách của mình (State budget).

Thu ngân sách nhà nước chủ yếu từ các nguồn:

- Thuế doanh nghiệp nhà nước

- Thuế xuất nhập khẩu

- Thuế tài nguyên (ở nước ta thu từ dầu thô chiếm trọng số lớn, khoảng 20% tổng thu).

- Thu từ viện trợ (ở nước ta chiếm từ 0,5 - 0,8% GDP)

Ở nước ta thu ngân sách trong những năm qua đều đặn tăng lên GDP thời kì 1990 - 1995 đã đạt trên 20%, tiếp theo thời kì này đạt khoảng trên 23%.

(Báo cáo của Chính phủ tại Quốc hội về tình hình thu chi ngân sách năm 2008 cho biết thu ngân sách đạt 25,1% GDP. Có chuyên gia kinh tế cho mức này là cao và đưa ra ý kiến nên khoan sức dân(*)).

(*) Cũng theo Báo cáo của Chính phủ gửi quốc hội thì dự kiến năm 2009 sẽ thu ngân sách là 389.000 tỉ đồng trong đó thu nội địa 233.000 tỉ đồng. Nhiều chuyên gia kinh tế Việt Nam cho rằng về lâu dài nước ta phải tăng nội lực và tiết kiệm chi tiêu công đảm bảo cho cân đối thu chi ngân sách, chứ không nên phụ thuộc lớn vào thu từ bán dầu thô và nhận viện trợ.

Từ việc thu GDP vào ngân sách, nhà nước thực hiện chi cho các lĩnh vực an sinh xã hội, phát triển kinh tế, quốc phòng an ninh. Thí dụ ở nước ta nhà nước phải bao quát các lĩnh vực sau (Số liệu 2005).

- Chi quản lí hành chính nhà nước: 1,9% GDP
- Chi phát triển kinh tế dịch vụ các ngành do Nhà nước đảm nhiệm: 1,4% GDP
- Chi an sinh xã hội và các lĩnh vực khác: 8,3% GDP
- Trong đó:
  - Giáo dục - Đào tạo: 3,9%
  - Khoa học - Công nghệ - Đào tạo: 0,3%
  - Y tế: 0,9%
  - Văn hoá: 0,2%
  - Phát triển truyền thanh, truyền hình: 0,1%
  - Thể thao: 0,1%
  - Dân số, kế hoạch hoá gia đình: 0,1%
  - Trợ cấp xã hội: 2,7%
  - Chi trả lãi, trả nợ: 1,1% GDP
  - Chi đầu tư phát triển: 8,4% GDP
  - Chi khác: 4,4% GDP
  - Tổng cộng: 25,5% GDP

Cũng theo số liệu 2005 nhà nước thu ngân sách được 23,4% vậy đã bội chi 2,1%. Điều này sẽ phải được cân đối qua quỹ dự trữ hay vay nợ.

5. Chỉ số GDP (GDP_{Index})

Nhằm căn chỉnh sự chênh lệch về GDP của các quốc gia, UNDP thực hiện cách tính chiết khấu và đưa ra khái niệm chỉ số GDP (GDP_{Index}). Chỉ số này sẽ tham gia vào sự hình thành HDI (Chỉ số phát triển con người Human Development Index).

Chỉ số GDP được tính theo công thức (*):

$$GDP_{Index} = \frac{\lg GDP_{percapita\ PPP\ \$\ của\ nước\ đang\ xét} - \lg 100}{\lg 40.000 - \lg 100}$$

(100 là GDP_{percapita PPP \$} của vùng thấp nhất thế giới 40.000 là GDP_{percapita PPP \$} của vùng cao nhất thế giới.

Thực tế ngày nay nước Luxembourg có GDP_{percapita PPP \$} = 62.298\$ vượt mức 40.000, song vì nước này là cá biệt, phổ biến các nước kể cả nhóm nước G7 và các nước OECD chỉ ở mức 25.000 ----> 39.000\$ nên 40.000\$ vẫn được dùng là max của GDP_{percapita PPP \$}).

Vận dụng công thức trên tính cho Việt Nam ta có:

(*) Trong toán học: lg là logarit cơ số 10.

$$GDP_{Index\ VN\ 2003} = \frac{\lg 2.490 - \lg 100}{\lg 40.000 - \lg 100} = 0,54$$

So về mặt GDP_{percapita PPP \$} của Mỹ và Việt Nam thì Mỹ gấp:

$$\frac{37.562}{2.490} \approx 15\ \text{lần Việt Nam}$$

Song so về GDP_{Index} thì Mỹ gấp:

$$\frac{0,99}{0,54} \approx 1,83\ \text{lần Việt Nam}$$

Cách thể hiện này trong các Báo cáo phát triển con người được đa số các nước chấp nhận.

6. Sản phẩm xanh (Green Product) và GDP xanh

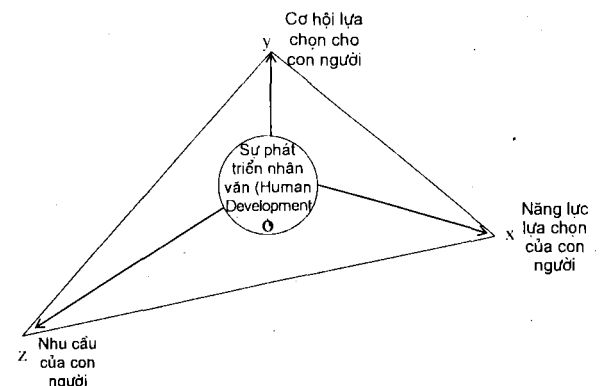
Từ điển kinh tế của Christopher Pass, Bryan Lower và Leslie Davies định nghĩa: "Sản phẩm xanh là sản phẩm được thiết kế và sản xuất theo cách thức làm giảm thiểu tối đa tác động có hại cho môi trường liên hệ trong việc sản xuất, phân phối và tiêu thụ".

Mở rộng khái niệm sản phẩm xanh ngày nay người ta nói đến "GDP xanh" và nêu ra thông điệp:

Tăng trưởng là chìa khoá cho sự tăng trưởng.

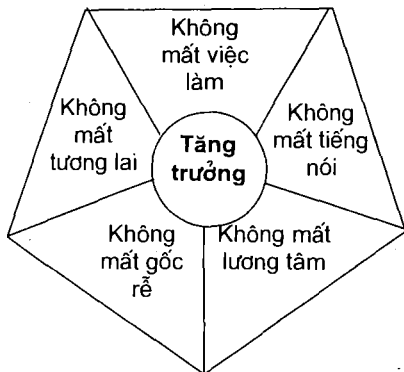
Tăng trưởng nhanh nhưng phải là tăng trưởng xanh.

"Tăng trưởng xanh" có hàm ý là sự tăng trưởng theo mục tiêu phát triển kinh tế nhân văn (Human Development). Đó là sự phát triển của con người, do con người, vì con người, sự phát triển nhằm vào các nhu cầu thiết yếu của con người, nâng cao năng lực lựa chọn cho con người và mở rộng cơ hội lựa chọn cho con người.

Hai mô hình thể hiện sự tăng trưởng xanh sau đây thường được nhấn mạnh trong lý thuyết kinh tế học phát triển của bối cảnh hiện nay.

Mô hình tăng trưởng giữ được năm kho báu:

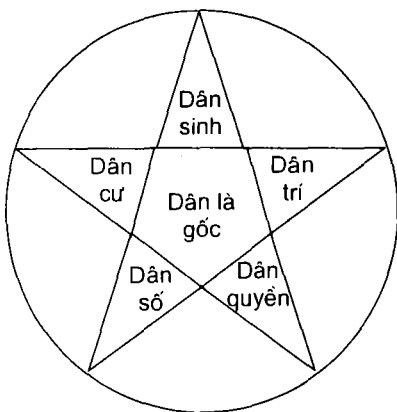
- Tăng trưởng không mất việc làm (hàm ý về kinh tế: Hạn chế sự thất nghiệp).

- Tăng trưởng không mất lương tâm (hàm ý về mặt xã hội: Thực hiện rút ngắn khoảng cách giàu nghèo).

- Tăng trưởng không mất gốc rễ (hàm ý về mặt văn hoá: Bảo vệ bản sắc văn hoá của các dân tộc, kể cả dân tộc nhỏ).

- Tăng trưởng không mất tương lai (hàm ý về mặt môi trường sinh thái: Bảo vệ sự trong lành đối với môi trường tự nhiên, xã hội, sự bền vững sinh thái cộng đồng).

Mô hình ngũ dân: Tăng trưởng quán triệt ý tưởng lấy dân làm gốc (dân vi bản)

- Dân sinh được cải thiện (đời sống vật chất của dân được tốt lên)

- Dân trí được mở mang (văn hoá, giáo dục, đời sống tinh thần của dân được phát triển).

- Dân quyền được tôn trọng (thực hiện nền chính trị nhân văn: Có nhà nước pháp quyền

mạnh và xã hội dân sự tốt).

- Dân số được ổn định (trên cả 3 mặt: qui mô, cơ cấu phân bố)

- Dân cư được trong lành (chỗ ở của người dân được an lành về môi trường đất nước không khí và có an ninh xã hội).

Ngày nay nói về GDP xanh và sự phát triển nhân văn, người ta thường nhắc đến ý tưởng của nhà chính trị xã hội vĩ đại Khổng Tử.

Từ cách đây 25 thế kỉ ông đã dạy cho học trò khi đến làm quan ở vùng nào đó thì phải làm được 3 điều sau đây cho nhân dân:

- Làm cho dân sinh tụ được phồn thịnh (Thứ)

- Làm cho dân giàu (Phú)

- Làm cho dân được học hành (Giáo)

Công thức: "Thứ - Phú - Giáo" ngày nay được biểu đạt qua chỉ số HDI bao gồm ba chỉ số: Tuổi thọ + Kinh tế + Học vấn.

"GDP" tăng lên là điều cần song sản phẩm (Product) tăng lên làm cho môi trường sự ô nhiễm (Pollution) cũng tăng lên (Thanh niên Mỹ thường chơi chữ: Khi tôi được thông báo GDP nước tôi tăng lên thì tôi lo âu nhiều thêm vì điều đó cũng đồng nghĩa sự ô nhiễm tăng lên. GDP vừa viết tắt từ Gross Domestic Product và Gross Domestic Pollution).

Nhân loại đang mong có GHP (Gross Happiness Product) được gọi là chỉ số hạnh phúc tổng hợp.

"Chỉ số hạnh phúc tổng hợp đã được người Việt Nam diễn đạt qua mong ước về "Ngũ phúc".

"Phúc - Lộc - Thọ - Khang - Ninh"

(Phúc được hiểu là có đời sống văn hoá giáo dục tốt

Lộc được hiểu là có cuộc sống kinh tế thu nhập ngày càng được cải thiện

T thọ được hiểu là có tuổi thọ lâu dài và quan trọng là có sức khoẻ tốt trong lao động

Khang được hiểu là có chỗ ở rộng rãi, đẹp đẽ thoáng mát.

Ninh được hiểu là có sự an bình trong cuộc sống ít trộm cắp và các tệ nạn xã hội).

(Còn nữa)

SUMMARY

This article briefs about GDP (Gross Domestic Product) and aspects needing to be considered in education. In the beginning the author presents concepts about GDP: a variable indicating the economic growth of the community, GDP per capita, GDP per capita PPP, GDP and public budget, GDP indicator...